

קוי מתרבויות אירופאיות, לוקה בעיוורון בכל הנוגע לשורשי התרבות שלה עצמה. קובץ צנום מאת יהודה רצהבי, שראה אור באחרונה תחת הכותרת חזרות חיות, מביא 24 שירים תימניים, שהם השירה העברית במיטבה. שירי הקובץ הינם שירה צרופה, שהפכה במהלך השנים אחד מאבני-הפינה של הזמר הישראלי.

גורלה של שירת תימן, שבסיסה והאבן שתייה שלה היה ר' שלום שבזי (הרש"ש) דומה לשירת ספרד בימי הביניים — תשתית שירית מילולית, ש עליה חוברו במרוצת-הדורות נעימות ש הפכו אותה לפופולארית.

אחד מהמעולים והידועים שבשירי קובץ זה, אשר נשתרשו גם בתרבות הישראלית, הוא שירו של ר' שלום שבזי אהבת הדסה (אהבת הדסה על לבבי נקשרה / ואני כותף גולה פמתי צוללים / לו יש רשות לי אעלה אתהכבה / תוך שערך ציון אשר הם נהללים...) מיותר להזכיר בהקשר זה, כי הדסה היא דימוי שירי לארץ-ישראל. שיר נוסף של שבזי הוא אינמה בהר המור: "אינמה בהר המור / עלי לך ובשרי / נגשר בשיר מוזמר / בנינון ליצורי / עצמה ארי גיבור..."

שיר מעולה של מחבר אחר הוא אלוהים אשאלה מאת יוסף בן ישראל: "אלוהים אשאלה יוצר מאורים / יגלה קץ ערתי הפזורים / וניקבץ לתוך ציון כשמחה / ונהיה שם בכל מערך כפרים..." גם השיר ספרי תמה מאת סעדיה בן עמרם: "ספרי תמה תמימה / ספרי נגיל בתמימה / בת מלכים החכמה / או מקומך ספרי לך... מעיד על העוצמה השירית התמציתית של שירה ייחודית זו, אשר אינה זוכה עדיין לכבוד הראוי לה בקלסיקה של השירה העברית.

את כתר שירת תימן שבקובץ חזרות חיות מלווים תדפיסים מתוך דיוואנים תימניים, בעלי סיפורגאפיה ייחודית, אשר

• יהודה רצהבי — מזמרת תימן; הוצאת הקיבוץ המאוחד; 71 עמודים (כריכה רכה).

• דיוואן — בפני הערבים תחילה שם של רשימת חשבונות המדינות וכיו"ב. לאחר מזה שם של קובץ שירי משורר אחד סדור תכופות בסדר אלפביתי.

עברו מאב לבן, ושימרו את מילות השירים. קובץ זה נועד לאהבי השירה העברית, האות והצליל שבה, ולא רק כספר מומלץ להוראת ספרות יהודי המיוזת, ככתוב על העטיפה האחורית.

אמנות

גומברייך

סיפרו של א.ה. גומברייך קורות האמנות, ראה אור במהדורה מחודשת ומורחבת בעברית. ספר זה, שבמהדורתו התחדשה הוא גם אלבום מהודר, מקיף 100 תמונות צבעוניות ו-298 תמונות ב-שחור-לבן, אשר מטסיס להעניק לקורא בו מימד חזותי של תולדות האמנות. קורות האמנות מגולל, בנוסח תמציתי וענייני, את סיפורה של האמנות מראשית ועד לאמנות הנסיגנית של המאה ה-20, פרקיו משרטטים את האמנויות ה-פרימיטיביות באמריקה הקדומה, במצריים, בארס-נהריים, בכרתים, דרך אמנות יוון, רומי וביוניון, אמנות-האיסלאם ואמנות סין. האמנות הנוצרית של ימי-הביניים מיוצגת בספר בסדרת פרקים, המולכים את המעייין על ראשית ימי הרנסאנס באיטליה, אמנות ארצות-השפלה וגרמניה של ראשית המאה ה-16, המאות ה-17 וה-18 באירופה, המאה שעברה וימי ראשיתה של האמנות המודרנית.

סיפרו של גומברייך הוא אחד הספרים המקיפים ביותר על אמנות אשר ראוי-אור במרבית הדפסות צילומי יצירות-האמנות לדורותיהם בספר זה היא מעולה, בהירה ובעלת איכויות חזותיות, ויש בכוחן להעניק למעיין בספר את המימד החזותי של קורות האמנות.

בסופו של הספר מצוייה דיאגרמה המציגת

• א.ה. גומברייך — קורות האמנות; נוסח עברי: חיים עדיני (עמ' 7-152) וחנוך קלעי (עמ' 153-435); הוצאת עם עובד; 435 עמודים (כריכה קשה + 97-רדוקציות בשחור-לבן ובצבע).

גה פרספקטיבה של אלפי שנים — 3000 לפנה"ס — 2000 לסה"ס, את סיפור דרכה של האמנות מאז ימי האמנות השומרית, וכלה באכספרסיוניזם המופשט. גם פנתח שמות ועניינים, המופיע בסופו של הספר, יכול להיות לעזר רב לקורא.

מדע בידיוני

זמן עתיד עבר

סיפורת המדע-בידיוני נחשבת למתחתית כמת רובת-הפעלולים שבכל הספרויות. אחד התחומים המעולים שבז'אנר ספרי רותי זה הוא סיפור של פיליפ הוזה פארמר לך אל גופותיה הפזורים, שראה-אור באחרונה בנוסח עברי. לך אל גופותיה הפזורים נפתח בתיאור מזוויע של בתים הנעים בתוך חלל דחוס, ומיפגש עם אלוהים, המתואר: "אלהים ניצב עליו שכבכו על העשב לצד המים דורמים והערבות הפזורות. הוא שכב כרוע-עניים וחלוש כתינוק שאך זה נרד. אלוהים נקף לו בצלעותיו כקצה של מטה מתכת. אלוהים היה גבר בעל קומה בגיל העמידה. היה לו זקן צורך, שתרך ומתפצל לענפים, ולכבוש היה כבנדי יום טוב של אנגלי מאנשי המעלה מן השנה ה-53 למלכות הוד רוממותה המלכה ויקי סוריה..."

העילה לתיאור זה של האלוהים, הוא ריצ'ארד פראנסים ברטון, גיבורו של הספר, וגיבורו של המין-האנושי, כפי שמציגו המחבר. ברטון מגיע בעטייה של תחית-מתים משונה, העומדת להתרחש בי-עתיד, למרכזה של דרמה, הבוחנת בחינה מחודשת את המין-האנושי.

ברטון האגדי מתערער לתחית-המתים שלו, ומקבץ סביבו קבוצה של ילודי החיאה, בני תקופות שונות, החל מאחד מהתקופה הניאנדרטאלית וכלה בבני המאה עשרים. לפתע: "אשה קרבה אלהם. בוחה היה נמוצץ, גיורת גופה נהדרת ופניה היו יפים להפליא לו היו מקפים שיער. עיניה היו גדולות וכהות..." היא מציגה עצמה לפני ברטון: "אליס פלונס לידל הארגריבס" הלא היא אותה ילדה מעליה של ארץ הפלאות (או ליתר דיוק הילדה שלה סופר סיפור עליסה).

משחזור התהליך שהביאם לאן שהביאם, לחופי נהר ענק ומור, מספר אחד מבני החבורה: "הלוויין של טאו הפיץ קרינה שהפילה חללים בקרב בני-האדם, כפתאו מיות וללא שלבי בנינים. הדבר האחרון ששמעתי היה, שארצות-הברית, אנגליה, רוסיה, סין, צרפת וישראל שולחות כולן ראקטות לעצור את הלוויין, לפוצץ אותו..." בניגוד למרבית ספרי המדע-בידיוני, ש הינם חדי-מימדים וגיבוריהם מוגבלים בתיאורם, ריגשותיהם ותחושותיהם, בלך אל גופותיה הפזורים יש תלת-מימדיות תי-חזרתית, שמקורה כנראה בשימוש החזרו בדמויות מן העבר, כאשר ברטון, שהיה ידוע כיון-יואן וכמאהב, מתנה אהבים עם אליס, היא המומח: "התרחק ממני, אי-נני רוצה לראות אותך שוב! אתה חיי-ללת את כבודי, דיהמת אותי! וזאת אחרי שהבטחת לי את חסותך..." קרוב למחצית הראשונה של הספר, כשהוא מגלה כי אשתו השמידה חלק ממיכתביו, משחזר ברטון, בעזרת ידיו שגולדו אחרי מותו, את חייו.

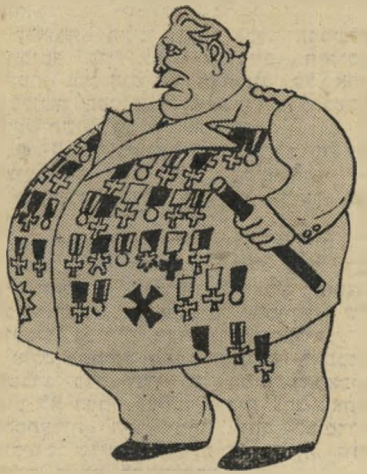
בנקודה מסוימת משכנע ברטון את חבריו לבנות סירה גדולה, ולהפליג עימה בנהר, כדי להתחקות אחר כיוון זרימתו (בדיוק 415 מיים לאחר מכן, עברו ה-שוייטים 24,900 סלעי-צפחות על גדתו ה-ימנית של הנהר!) לאורך גדות הנהר, הם הבחינו במיליוני בני-אדם שעברו את תחית-המתים ("עד כה לא ראו אשה הרה, אף לא שמעו את מיקרה הריון. היישות שהביאה אותם הנה, דאגה כנראה לעקרם...")

סיפנתם הגיעה לכדי היתקלות בצי של סירות מזוינות, שתקפו אותם, ואחרי קרב עקוב מדם הטביעו אותה. אנשי קבר-צתו של ברטון נגשו והובלו למעין מחנה

ריכוז. שם הם פוגשים בשני מנהיגים של המקום, האחד הקיסר הרומי מוליוס הוסטיליוס, והשני, גבוה יותר, שערך היה בלונדי. את צבע עיניו קשה היה לקבוע בבירור באור הקלוש, אך מן הסתם היו כחולות, ופניו היו פוטוניים רחבים, מיפוסים... חברו של ברטון, פריגאט פנה אליו ואמר: "אתה נראה כמו גרינג בצעירותו..." והרייס-מארשל של היטלר אישר זאת, המשיך: "אינני כרעם על רוח הלחימה הנהדרת שגיליתם בקרב. אני מעריך אנשים היוצעים ומסוגלים להי-לחם כראוי. תמיד יש לי מקום לעזר אני שי-חנית, מה גם שהרגתם רבים כלי-כך מאנשי..."

אלא שברטון ואנשיו מסרבים, ופריגאט אומר לו בבון: "מקום פנוחתו של אפרך יהיה בערימת אשפה באכאן, בגלל מה שעשית ומה שהיית. האם כדעתך לחזור על אותם מעשים נפשעים גם בעולם הזה?" כך נשלחת החבורה למחנה-העב-דים שבמקום, בעוד אליס נלקחת בידיו של הרמן גרינג, על-מנת להשביע את תאוות המין שלו.

הנוף האנושי במחנה-העבדים הוא: "שמת לב לכך, כי לפחות חצי מהעבדים הם יהודים? ישראלים בני שלהי המאה העשרים..." אחד מהישראלים הוא: "רוב מארגוף. מפקד לשעבר בחיל-הים היש-ראלי..." המתניחס ליהודי אחר, לא-יש-ראלי, הוא מאתם יהודים בני הדרור

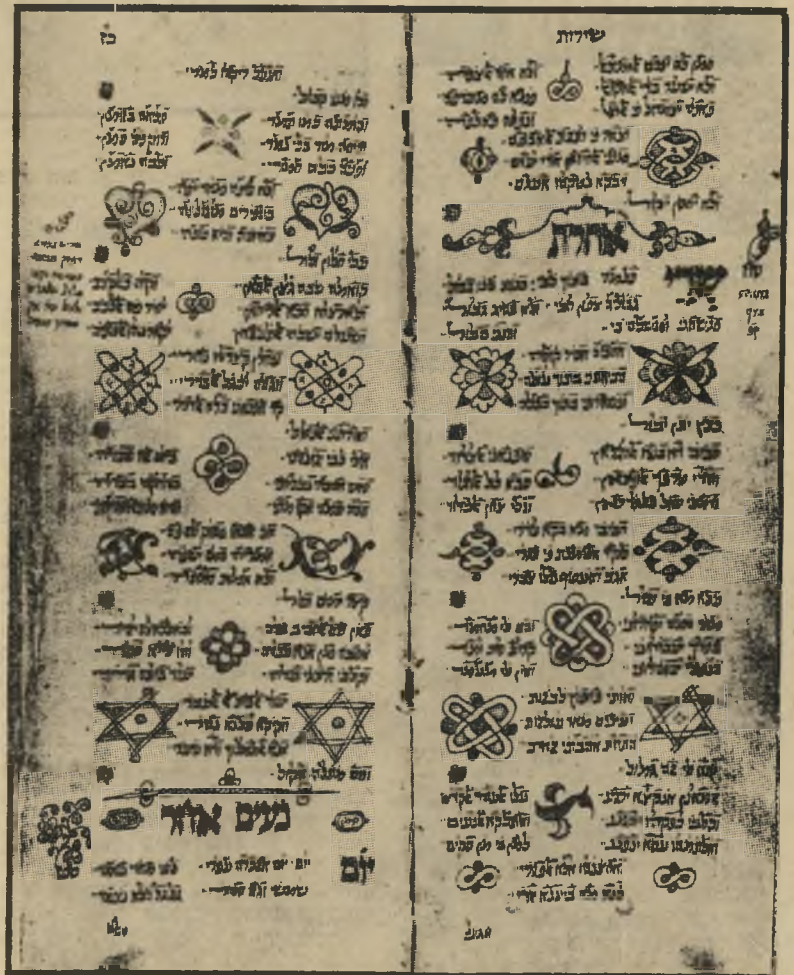


רייכסמארשל גרינג, עבדים ישראלים

הקודם, פסימיסט, בכיון. הוא מעריך לייבב על הכותל מאשר להתייצב קוממיות ולדרי-לחם כגב... "ואותו יהודי משיב לרוב טארגוף, ואומר: "צבר שהצנן שכמותך! נלחמתי! הרגתי! ואינני בכיון! מה אתה עושה עכשיו, לוחם אמין שכמותך? כלום אינך עבר כאן בדיוק כמו כולנו?" בשלב מתקדם יותר מזמין גרינג שוב את ברטון למעונו, ומציע לו הצעות חוז-רות להצטרף לשירותיו. תשובותו של ברטון היא: "לא אעמוד לפקודתו של גבר האונס נשים. יתר על כן, אני רוכש כבוד לישראלים. טוב עניני להיות עבד עימם מבין-חורין איתך" עד מהרה נער-כת התקוממות העבדים בראשותם של בר-טון וטראגוף, שבמהלכה, "ברטון התרומם ועמד, שלף את החנית ונעץ אותה בכף-נו השמנה של האישי. גרינג ניסה לשבת, אך נפל אחורנית ומת..."

לאחר הצלחת המרידה מקימים העב-דים המורדים ממשלה זמנית עם ועד-פועל. אליס מגלה את אהבתו לברטון, אלא שברטון הרפתקן יוצא למסע בעיק-בות סוד המרחש לאורכו של נהר ענק זה, כאשר הוא מנסה לפענח את מש-מעות תחית-המתים המורוה הזאת ("רי-צ'רד פראנסים ברטון, הצליון והנווד ה-נצחי, נכסף לכבוש את חזמותיה של ה-צפחת הגדולה. הוא יושוף את סוד התחיה ואת סודו של הכוכב הזה...") במסעו משיך ברטון בהרפתקות מלהי-בות, שבמהלכן הוא פוגש שנית את גרינג ושב והורג אותו, ועובר סידרה של חוויות, אשר מוטב שהקורא יגלה בעצמו.

לך אל גופותיה הפזורים הוא מן המעולים שבספרי המדע-בידיוני שתור-גמו עד כה לעברית, אלא שהתרגום הי-לקוי ומשולל הדמיון, בצד אותיות הדפוס הבלתי נוחות, פוגמים ברצף ובהנאת הי-קריאה.



מתוך דיוואן יהודה רצהבי יצחק הלוי דיוואנים תימניים בעלי סיפורגאפיה ייחודית